

Een depotvondst met 18de-eeuwse munten uit Zoersel (prov. Antwerpen)

Luk Beeckmans¹ & Jasmine Cryns²

Inleiding

Tijdens de zomer van 2003 liet de familie Loyens-Verstreken een stukje weiland nivelleren, palend aan hun hoeve langs het Sniederspad 139 in Halle, gemeente Zoersel³. Op een perceel van 10 bij 8 m zou een voetbalveldje worden aangelegd. Bij deze werken stootte men op een fundering van handgevormde baksteen en witte kalkmortel. In de afgegraven grond die over het terrein werd verspreid, ontdekte men een aantal zilveren munten en scherven van geglaazuurd aardewerk. Een intense zoektocht leverde uiteindelijk 82 muntstukken op uit de late 18de eeuw (fig. 1). De vondst werd gemeld bij de Heemkundige Kring van Zoersel, die op zijn beurt het toenmalige IAP (nu VIOE) en het Penningkabinet van de Koninklijke Bibliotheek te Brussel verwittigde.

1 Historiek van de vindplaats

De hoeve waar de munten zijn gevonden, is sinds 1995 eigendom van de bovengenoemde familie. Volgens het huidige kadaster behoort ze samen met andere nabijgelegen woonerven tot de zone met het toponiem *Schuurblok* (fig. 2). Dit toponiem is minstens in gebruik sinds het begin van de 19de eeuw zoals te zien is op het primitief kadasterplan⁴ (opgesteld omstreeks 1830). Opmerkelijk is dat op latere historische kaarten zoals de kaart van Vandermaelen⁵ (1850) en de kadasterkaart van Popp (1842-1879), enkel het toponiem *Liefkenshoeck* staat vermeld.

Uit het geschreven equivalent van het primitief kadaster⁶ blijkt dat het perceel in 1830 toebehoorde aan de familie De Boschaert. Deze naam is nog terug te vinden op de verkoopakte

FIG. 1 Muntdepot uit Zoersel.
The coin hoard from Zoersel.

¹ Winkelstraat 1, 9550 Steenhuize-Wijnhuize, lukbeeckmans@hotmail.com.

² Nieuwstraat 2, 2547 Lint, jasmine.cryns@gmail.com.

³ Kadasternummer: Zoersel, 2de afdeling,

Sectie C, nummer 123d.

⁴ Kadasterarchief Antwerpen, Primitief kadaster, Gemeente Halle, Sectie C, genaamd de Kerk, blad 1.

⁵ 'Santhoven' kaartblad 3/12.

⁶ Kadasterarchief Antwerpen, Primitief kadaster, Oorspronkelijk aanwijzende tafel der grondeigenaren en der ongebouwde en gebouwde vaste eigendommen Gemeente Halle Sectie C, genaamd de Kerk.

FIG. 2 Kadastraal plan van vindplaats en omgeving met projectie van de woonerven zichtbaar op de kaart van Ferraris uit 1777. *Cadastral plan of the find-spot and the surrounding area; the residential areas visible on the 1777 Ferraris map have been projected on to the modern map.*

van het perceel uit 1954, wat wijst op een familiebezit door erfopvolging dat minstens teruggaat tot omstreeks 1830. Dit wordt eveneens bevestigd door gegevens uit het hypotheekkantoor, de bewaarplaats van notariële eigendomsaktes. Een eigendomsakte uit 1824⁷ maakt duidelijk dat Catharina Maria Fransisca De Vinck, weduwe van Charles Jean Joseph De Bosschaert, eigenares is van het perceel en ook tal van andere gronden bezit binnen de gemeente Halle. Bijgevolg was de familie De Bosschaert grootgrondbezitter, en hoogstwaarschijnlijk in 1793 in het bezit van het domein aan het Sniederspad. Rekening houdend met deze context valt vervolgens niet uit te sluiten dat het woonerf toen wel aan een lokale boer werd verpacht⁸.

De hedendaagse configuratie van de hoeve met hoofdegebouw en enkele bijgebouwen is vervolgens met zekerheid te dateren in 1954⁹. Op de vindplaats werden eveneens oude funderingsmuren teruggevonden. Deze restanten passen opnieuw in het verhaal uit de kadastrale archieven waaruit op te maken is dat in 1870 perceelseigendommen werden opgeheven en samengevoegd¹⁰. Het is niet uitgesloten dat toen oorspronkelijke

gebouwen werden afgebroken. De ontstaansgeschiedenis van dit afgebroken gebouw is echter met de beschikbare archiefbronnen niet onmiddellijk te achterhalen. Op basis van de kaart van Ferraris¹¹ (fig. 2) is dit gebouw vóór 1777 te dateren.

2 Interpretatie van het ensemble

2.1 Inhoud

De munten zijn ter plekke als een strooivondst ingezameld. In de nabijheid bevond zich wat geglaazuurd aardewerk. Het is niet duidelijk of dit schervenmateriaal in verband te brengen is met een recipiënt waarin de munten waren verborgen.

Het depot bevat grotendeels munten uit de regering van Maria-Theresia (1740-1780), geslagen in de Zuidelijke Nederlanden. Meestal betreft het stukken die nog tot wisselgeld te rekenen zijn: 43 munten van *1/8 ducaton* (nrs. 1 tot 43), een *dubbele schelling* (nr. 44), 3 stukken van een *schelling* (nrs. 45 tot 47) en een *plaket* (nr. 52). Bij het groot geld horen een viertal *kronen* van

⁷ Rijksarchief Beveren-Waas, hypotheekkantoor Antwerpen 75, boek 91, nr. 82.

⁸ Gezien het groot aantal beschreven successies binnen het hypotheekkantoor onder De Vinck-De Bosschaert is verder archiefonderzoek binnen het

kader van dit artikel irrelevant.

⁹ Notariaat Auguste Van Olmen, notaris te Brecht.

¹⁰ Kadastraalarchief Antwerpen, Primitief kadastrer, Bijgevoegde aanwijzend tabel 209 - Gemeente

Halle Sectie C, genaamd de Kerk.

¹¹ Uitgave uit 2009: De Grote Atlas van Ferraris 1777. De eerste atlas van België. Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsbisdom Luik, Tiel, 89B.

Maria-Theresia (1740-1780) (nrs. 48 tot 51), een *halve kroon* op naam van Frans I (†1765), de echtgenoot van Maria-Theresia (nr. 53) en een *kroon* van Jozef II (1780-1789) (nr. 54).

Een paar munten komen uit andere gebieden van het Oostenrijkse keizerrijk. We vermelden een *kwart kronenthaler* van Jozef II (1780-1789), geslagen in Günzburg (nr. 55) en een *kronenthaler* van Frans II (1792-1797), geslagen in Milaan (nr. 56).

Uit Frankrijk komen een aantal zilverstukken uit de regering van Lodewijk XIV (1643-1715). Het betreft een *écu aux trois couronnes* (nr. 57) en een viertal *kwart écus* van hetzelfde type (nrs. 58 tot 61). De munten van Lodewijk XV (1715-1774) zijn vertegenwoordigd door vier *écu*-types: een *1/3 écu de France* (louis d'argent) (nr. 62); *écus aux lauriers* (nrs. 63 tot 72); *écus au bandeau* (nrs. 73 tot 75) en een *écu à la vieille tête* (nr. 76). Uit de regering van Lodewijk XVI (1774-1793) dateren een paar *écus aux lauriers* (nrs. 77 en 78) en een paar *halve écus* van hetzelfde type (nrs. 79 en 80).

Ten slotte vermelden we een paar zilveren *dukaten* uit de Republiek van de Verenigde Nederlanden (nrs. 81 en 82).

2.2 Datering

Op basis van de sluitmunt, een *kronenthaler* uit 1793 (Milaan), geslagen tijdens de regering van Frans II (1792-1797) kunnen we stellen dat het depot in 1793 of even later definitief is verstoppt. Aangezien deze *kronenthaler* weinig slijtage vertoont kunnen we besluiten dat deze maar in beperkte mate heeft gecirculeerd. Volgens F. de Calatay zijn er echter in meerdere gevallen aanwijzingen dat depots uit deze periode minstens enkele jaren na het jaartal van de sluitmunt zijn verborgen¹².

2.3 Oorzaken van verberging

In november 1792 vallen de Fransen onze gewesten binnen (Slag bij Jemappes). Vanaf maart 1793 volgt een korte restauratie door het Oostenrijkse keizerrijk (Slag bij Neerwinden), maar in juni 1794 (Slag bij Fleurus) komen onze streken opnieuw in Franse handen. De verandering in het politieke bestuur leidde tot onzekerheid bij de bevolking¹³. Op monetair gebied bracht de invoering van papieren assignaten een omwenteling teweeg in het geldgebruik en wekte groot wantrouwen bij de bevolking.

Vermoedelijk dienen we de oorzaak voor het verstoppjen van het depot van Zoersel met dit laatste feit in verband te brengen¹⁴. De samenstelling toont ons immers het beeld van een klein kapitaal dat zonder veel selectienormen is verstoppt. Het enige gehanteerde criterium is een samenstelling op basis van zilvergeld. Hierbij is een breed spectrum aan muntsoorten gebruikt dat vooral uit versleten kleingeld bestaat. Het depot wijst zeker niet op een traditionele spaarschat waarbij met de meeste omzichtigheid de grootste en de zwaarste munten uit de omloop werden geselecteerd, maar wijst eerder op een ongenueanceerd oppotten van allerlei zilvergeld dat binnen bereik lag.

Dit illustreert dat de bevolking, in een periode waar officieel de papieren assignaten als wettig betaalmiddel circuleerden, angstvallig de munten met een intrinsieke zilverwaarde achter

de hand hield. Dit is een duidelijk voorbeeld van de Wet van Gresham, die stelt dat minder betrouwbaar geld het betere geld uit de omloop doet verdwijnen (*bad money drives out the good*).

2.4 Koopkracht

Het is moeilijk, zelfs onmogelijk om de koopkracht van dit depot uit het turbulente laatste decennium van de 18de eeuw precies te vatten. Tijdens deze onstabiele politieke en economische periode met monetaire speculaties, frequente koerswijzigingen en andere dwingende krachten fluctueerden de prijzen van goederen immers constant.

Een louter speculatieve oefening, waarbij we het kapitaal omzetten in rekenmunt en dit bedrag vergelijken met de officiële marktprijzen, geeft ons een idee omtrent de 'normale' waarde van het depot.

Als referentie gebruikten we het *Taryf der goude en zilvere specien met hun evaluaties volgens de laatste placaten* uit 1789¹⁵. Omgerekend in gulden courantgeld (gebaseerd op de reële munt, gebruikt door de kleinhandel) geldt: ducaton (3-11-0)¹⁶, schelling (0-7-0), kroon (3-3-0), plakiet (0-3 ½ -0) en *écu* (3-5-3). Dit levert een totaalbedrag op van ongeveer 110 gulden of 2200 stuiver.

In de periode 1793 kostte één viertel tarwe in Antwerpen¹⁷ gemiddeld 145 Brabantse stuiver en één viertel rogge gemiddeld 91 stuiver¹⁸. Met een bedrag van 2200 Brabantse stuiver kocht men in normale omstandigheden ongeveer 15 viertel tarwe of ongeveer 24 viertel rogge. In 1796 kostte één viertel tarwe gemiddeld al 192 Brabantse stuiver en één viertel rogge 127 Brabantse stuiver. Deze prijsstijging betekende dat men bij benadering nog 11½ viertel tarwe of 17¼ viertel rogge kon kopen met het bedrag van 2200 Brabantse stuiver¹⁹.

2.5 Vergelijkende vondsten

Uit de onmiddellijke buurt van Zoersel zijn geen laat-18de-eeuwse muntdepots gemeld. In de ruimere omgeving zijn wel een aantal schatvondsten geregistreerd:

- Herselt: in de wijk Molenvloet werd in 1954 een depot ontdekt bij het rooien van een notelaar. Op een diepte van 30 cm werden in een loden omhulsel 63 zilveren dukaten uit de Republiek van de Verenigde Nederlanden gevonden, geslagen in Zeeland. Sluitmunt: 1792²⁰.
- Hove: bij werken in de pastorie werden in 1951 in het plafond een aantal zilvermunten gevonden, waarvan er een vijftal werd opgetekend. Deze munten dateren uit de Oostenrijkse Nederlanden en uit Frankrijk. Sluitmunt: 1793²¹.
- Putte: langs de weg van Mechelen naar Heist-op-den-Berg werd in 1921 naast een oude molen een ijzeren koffer gevonden met 730 zilverstukken, waarvan er 715 werden gepubliceerd. Ze werden geslagen in de Oostenrijkse Nederlanden, het prinsbisdom Luik, Oostenrijk en Frankrijk. Sluitmunt: 1792²².
- Retie: bij verbouwwerken aan een boerderij te Kortijnen werd in 1991 een aardewerken potje gevonden met 23 Franse zilverstukken. Sluitmunt: 1791²³.

¹² De Callatay 1994, 271-307.

¹³ Delsaerdt 1989, 134-135.

¹⁴ Van De Sijpe & Van Laere 1995/1996, 326.

¹⁵ De Busscher 1789.

¹⁶ 1 gulden = 20 stuiver = 40 groten of 1 stuiver = 2 groten.

¹⁷ Antwerpen (Turnhout): 1 viertel = 88,475 liter.

¹⁸ Verlinden 1965, 511 en 515.

¹⁹ Voor de jaren 1794 en 1795 zijn geen gemiddelden bekend.

²⁰ Van Keymeulen 1977, 132, nr. 78.

²¹ Van Keymeulen 1977, 136-137, nr. 83.

²² *Ibidem*, 198-199, nr. 152.

²³ Beeckmans, De Bruyne & De Buyser 2009, 289-295.

Wanneer een aantal schatvondsten uit eenzelfde periode in een of meerdere regio's wordt aangetroffen spreekt men van een schatvondsthorizon(t). Samen met het depot van Zoersel laten de hierboven vermelde vondsten toe om van een typische munt-horizon te spreken. Ook in Zuid-Oost-Vlaanderen zijn de jongste jaren heel wat vondsten uit de late 18de eeuw opgetekend²⁴.

2.6 Samenvatting en conclusie

Het muntensemble is aangetroffen als strooivondst tijdens nivelleringswerken op een hoeve waarvan de huidige erfindeling dateert uit 1954 of vroeger. In de omgeving van de vondst zijn eveneens funderingen van een boerderij aangetroffen waarvan het ontstaan vermoedelijk teruggaat tot vóór 1777²⁵.

Het depot, met een sluitmunt uit 1793, bevat een klassieke trits aan zilvermunten, geslagen in de Zuidelijke Nederlanden, Frankrijk en Oostenrijk. Daarbij duiken eveneens een paar zilverstukken op uit de Republiek van de Verenigde Nederlanden.

Omgezet in rekenmunt vertegenwoordigt het depot een waarde van ongeveer 110 gulden of 2200 stuiver.

Het depot vormt een element binnen een grote schatvondst-horizon die zich over onze gewesten uitstrekt tijdens het laatste decennium van de 18de eeuw.

De niet geselecteerde opbouw van dit depot en het voorkomen van veel kleingeld wijzen op een kapitaal waarbij de intrinsieke waarde van de zilvervaluta centraal staat. In een periode waarbij de weinig betrouwbare papieren assignaten als wettig betaalmiddel werden gebruikt hield de traditionele burger er blijkbaar liever een spaarpotje op na bestaande uit klassieke zilvermunten²⁶.

3 Inventaris

A. Oostenrijkse munten geslagen in de Zuidelijke Nederlanden

• MARIA-THERESIA (1740-1780)

1/8 ducaton (Fig. 3-1)

Vz. Borstbeeld van de keizerin, naar rechts. De keizerin draagt oorbellen.

Omschrift: MAR. TH. D. G. R. / JMP. G. HUN. BOH. R.

Kz. Bourgondisch kruis met in het midden het gekroond wapenschild, geflankeerd door lauwertakken. Onderaan het muntteken boven het jaartal.

Omschrift: ARCH. AUS. DUX. / BURG. BRAB. C. FL.

Ref.: VAN KEYMEULEN 1973, 196.

1 tot 34: Brabant-Antwerpen: 1749 (3,90 g, 3,89 g); **1751** (4,00 g [2 ex.], 3,99 g [4 ex.], 3,98 g, 3,97 g, 3,96 g, 3,95 g [3 ex.], 3,94 g, 3,92 g [3 ex.], 3,90 g [3 ex.], 3,88 g, 3,87 g [2 ex.], 3,84 g [4 ex.], 3,83 g, 3,81 g [2 ex.], 3,77 g, 3,76 g en 3,67 g).

35 tot 43: Vlaanderen-Brugge: 1752 (4,04 g, 3,75 g); **1753** (4,12 g, 4,04 g, 4,00 g, 3,95 g, 3,93 g, 3,78 g en 3,67 g).

Dubbele schelling (Fig. 3-2)

Vz. Klimmende leeuw met geheven zwaard en steunend op het wapenschild naar links. Onder de afsnede het muntteken.

Omschrift: MAR. TH. D. G. R. JMP. G. HUN. BOH. R.

Kz. Bourgondisch kruis met in het midden het gekroond wapenschild in een cartouche. Onderaan het jaartal.

Omschrift: ARCH. AUS. DUX. / BURG. BRAB. C. FL.

Ref.: VAN KEYMEULEN 1973, 198.

44: Vlaanderen-Brugge: 1751 (9,01 g).

Schelling (Fig. 3-3)

Vz. Klimmende leeuw met geheven zwaard en steunend op het wapenschild naar links. Onder de afsnede: het muntteken.

Omschrift: MAR. TH. D. G. R. JMP. / G. HUN. BOH. R.

Kz. Bourgondisch kruis met in het midden het gekroond wapenschild in een cartouche. Onderaan het jaartal.

Omschrift: ARCH. AUS. DUX. / BURG. BRAB. C. FL.

Ref.: VAN KEYMEULEN 1973, 200 en 201.

45 tot 47: Brabant-Antwerpen: 17? (4,28 g); **Brabant-Brussel: 1767** (4,57 g) en **Vlaanderen-Brugge: 1750** (4,61 g).

Kroon (Fig. 3-4)

Vz. Bourgondisch kruis met in elke hoek een kroon.

Omschrift: : engelhoofdje MAR. THERESIA. D. G. R. IMP. GERM. HUNG. BOH. REG.

Kz. Gekroonde tweekoppige adelaar met in het hart het gekroond wapenschild.

Omschrift: ARCH. AUST. DUX. BURG. BRAB. COM. FLAND. jaartal

Ref.: VAN KEYMEULEN 1973, 205.

48 tot 51: Brabant-Brussel: 1767 (29,90 g, 29,33 g); **1775** (28,72 g) en **1779** (29,38 g).

Plaket (XIV oorden)

Vz. Bourgondisch kruis met in de bovenste hoek een kroon, in de onderste hoek het muntteken en in de zijhoeken de waardaanduiding X – IV.

Omschrift: MAR. THERES. D. G. R. IMP. GERM. HUN. BOH. R.

Kz. Gekroonde tweekoppige adelaar met in het hart het wapenschild.

Omschrift: ARCH. AUS. DUX. BURG. BRAB. COM. FL. jaartal

Ref.: VAN KEYMEULEN 1973, 208.

52: - - (2,15 g): afgesletten.

• OP NAAM VAN FRANS I (+ 1765)

Halve kroon (Fig. 3-5)

Vz. Bourgondisch kruis met in elke hoek een kroon.

Omschrift: FRANCIS. D. GRATIA / ROMAN. JMPERAT. S. A. engelhoofdje

Kz. Gekroonde tweekoppige adelaar met in het hart een gekroond wapenschild.

Omschrift: GERM. JERO. REX LOTH. BAR. MAG. HET. DUX jaartal

Ref.: VAN KEYMEULEN 1973, 206.

53: Brabant-Brussel: 1763 (14,46 g).

²⁴ Zie bijvoorbeeld Beeckmans 1994, 175 tot 183.

²⁵ Op basis van de kaart van Ferraris.

²⁶ Met dank aan Raf Van Laere voor zijn suggesties en aanvullingen op deze tekst.

© JOZEF II (1780-1789)

Kroon (Fig. 3-6)

- Vz. Gelauwerd hoofd van de keizer naar rechts.
Omschrift: IOSEPH . II . D . G . IMP . S . A . GER . HIER .
HUNG . BOH . REX.
- Kz. Bourgondisch kruis met in het midden een vuurslag
waaraan het juweel hangt van de Orde van het Gulden
Vies. In de bovenste hoek en in de zijhoeken een kroon.

Omschrift: jaartal engelhoofdje jaartal ARCH . AUST .
DUX . BURG . LOTH . BRAB . COM . FLAN .

Ref.: VAN KEYMEULEN 1973, 226.

54: Brabant-Brussel: 1786 (29,22 g).

FIG. 3 Voor- en keerzijde van de Oostenrijkse munttypes geslagen in de Zuidelijke Nederlanden. Maria-Theresia: Type 1: 1/8 ducaton; Type 2: dubbele schelling; Type 3: schelling; Type 4: kroon. Frans I: Type 5: halve kroon. Jozef II: Type 6: kroon.
Front and reverse of Austrian coin types minted in the Southern Netherlands. Maria-Theresia: Type 1: 1/8 ducaton; Type 2: double schelling; Type 3: schelling; Type 4: kroon. Frans I: Type 5: halve kroon. Jozef II: Type 6: kroon.

FIG. 4 Voor- en keerzijde van de Oostenrijkse munttypes geslagen buiten de Zuidelijke Nederlanden: Jozef II: Type 8: ¼ kronenthaler, Frans II: Type 9: kronenthaler.

Front and reverse of Austrian coin types struck minted outside the Southern Netherlands: Jozef II: Type 8: ¼ kronenthaler. Frans II: Type 9: kronenthaler.

B. Oostenrijkse munten geslagen buiten de Zuidelijke Nederlanden

◉ JOZEF II (1780-1789)

¼ kronenthaler (Fig. 4-1)

Vz. Gelauwerd hoofd van de keizer naar rechts.
Omschrift: IOSEPH. II. D. G. R. I. S. A. GER. HIE. HUN. BOH. REX. atelierteken.

Kz. Bourgondisch kruis met in het midden een vuurslag, waaraan het juweel hangt van de Orde van het Gulden Vlies. In de bovenste hoek en in de zijhoeken een kroon.
Omschrift: ARCH. AUST. DUX. BURG. LOTH. BRAB. COM. FLAN. jaartal

Ref.: MILLER ZU AICHHOLZ 1948, 290 en pl. 40, nr. 50.
55: Günzburg: 1788 (7,36 g).

◉ FRANS II (1792-1797)

Kronenthaler (Fig. 4-2)

Vz. Gelauwerd hoofd van de keizer naar rechts.
Omschrift: FRANCISC. II. D. G. R. I. S. A. GER. HIE. HUN. BOH. REX. atelierteken.

Kz. Bourgondisch kruis met in het midden een vuurslag, waaraan het juweel hangt van de Orde van het Gulden Vlies. In de bovenste hoek en in de zijhoeken een kroon.
Omschrift: ARCH. AUST. DUX. BURG. LOTH. BRAB. COM. FLAN. jaartal

Ref.: DE MEY & PAUWELS 1971, 21.
56: Milaan: 1793 (29,51 g).

Kz. Drie kronen, telkens gescheiden door een lelie, vormen een driehoek. Centraal het atelierteken.
Omschrift: zón SIT . NOMEN . DOMINI . BENEDICTUM . jaartal

Ref.: DUPLESSY 1988-1989, 1568.

57: A-Parijs: 1713 (30,38 g).

¼ écu aux trois couronnes (Fig. 5-2)

Vz. Geharnaste buste van de koning naar rechts.

Omschrift: LUD. XIII. D. G. / FR. ET. NAV. REX

Kz. Drie kronen, telkens gescheiden door een lelie, vormen een driehoek. Centraal het atelierteken.
Omschrift: zón SIT . NOMEN . DOMINI . BENEDICTUM . jaartal

Ref.: DUPLESSY 1988-1989, 1570.

58 tot 61: A-Parijs: overslag van 1711 op 1710 (7,35 g), 1711 (7,43 g), 1712 (7,02 g) en X-Amiens: 1711 (7,28 g).

◉ LODEWIJK XV (1715-1774)

1/3 écu de France of zilveren Louis (Fig. 5-3)

Vz. Gelauwerde buste van de koning naar rechts. De vorst draagt een kuras onder een gedrapeerde mantel.
Omschrift: LUD. XV. D. G. FR. ET. NAV. REX.

Kz: Gekroond Frans wapenschild, onderaan het atelierteken
Omschrift: SIT . NOMEN . DOMINI . BENEDICTUM, jaartal

Ref.: DUPLESSY 1988-1989, 1675.

62: Y-Bourges: 1721 (7,72 g)

Écu aux lauriers (Fig. 5-4)

Vz. Buste van de koning naar links, blootshoofds, geborduurde jas met het grootlint in de Orde van de Heilige Geest.

Omschrift: LUD. XV. D. G. FR. ET NAV. REX.

C. Frankrijk

◉ LODEWIJK XIV (1643-1715)

Écu aux trois couronnes (Fig. 5-1)

Vz. Geharnaste buste van de koning naar rechts.

Omschrift: LUD. XIII. D. G. / FR. ET. NAV. REX

FIG. 5 Voor- en keerzijde van munttypes geslagen in Frankrijk. Lodewijk XV: Type 1: écu aux trois couronnes; Type 2: ¼ écu aux trois couronnes; Type 3: 1/3 écu de France; Type 4: écu aux lauriers; Type 5: écu au bandeau; Type 6: écu à la vieille tête. Lodewijk XVI: Type 7: écu aux lauriers; Type 8: ½ écu aux lauriers.

Front and reverse of coin types minted in France. Lodewijk XV: Type 1: écu aux trois couronnes; Type 2: ¼ écu aux trois couronnes; Type 3: 1/3 écu de France; Type 4: écu aux lauriers; Type 5: écu au bandeau; Type 6: écu à la vieille tête. Lodewijk XVI: Type 7: écu aux lauriers; Type 8: ½ écu aux lauriers.

Kz.: Gekroond Frans wapenschild tussen twee lauwertakken, onderaan het atelierteken.

Omschrift: SIT NOMEN DOMINI BENEDICTUM
jaartal

Ref.: DUPLESSY 1988-1989, 1675.

63 tot 72: A-Parijs: 1738 (29,00 g); AA-Metz: 1730 (29,09 g); D-Lyon: 1726 (28,92 g); H-La Rochelle: 1726 (28,96 g); L-Bayonne: 1740 (28,98 g); S-Reims: 1735 (29,08 g); W-Rijssel: 1730 (29,07 g); 9-Rennes: 1728 (29,32 g); 1729 (29,03 g) en 1733 (29,26 g).

Écu au bandeau (Fig. 5-5)

Vz.: Hoofd van de koning met haarband naar links.

Omschrift: LUD . XV . D . G . FR / ET NAV . REX .

Kz.: Gekroond Frans wapenschild tussen twee lauwertakken, onderaan het atelierteken.

Omschrift: . SIT NOMEN DOMINI BENEDICTUM,
jaartal

Ref.: DUPLESSY 1988-1989, 1680.

73 tot 75: N-Montpellier: 1741 (28,84 g); T-Nantes: 1750 (29,05 g) en rund-Pau: 1765 (28,96 g).

Écu à la vieille tête (Fig. 5-6)

Vz.: Buste van de koning naar links, gelauwerd hoofd en gedrapeerde hals. Op de rand van de hals: ROETT.FIL.
Omschrift: LUD . XV . D . G . FR . / ET NAV . REX .

Kz.: Gekroond Frans wapenschild tussen twee lauwertakken, onderaan het atelierteken.

Omschrift: SIT NOMEN DOMINI BENEDICTUM,
jaartal

Ref.: DUPLESSY 1988-1989, 1685.

76: I-Limoges: 1774 (29,02 g).

◉ **LODEWIJK XVI (1774-1792)**

Écu aux lauriers (Fig. 5-7)

Vz.: Buste van de koning naar links, geborduurde jas met het kruis in de Orde van de Heilige Geest. Op de rand van de buste: B.DUVUV.F.

Omschrift: LUD . XVI . D . G . FR . / ET NAV . REX .

Kz.: Gekroond Frans wapenschild tussen twee lauwertakken, onderaan het atelierteken.

Omschrift: SIT NOMEN DOMINI BENEDICTUM,
jaartal

Ref.: DUPLESSY 1988-1989, 1708.

77 tot 78: A-Parijs: 1783 (29,32 g) en I-Limoges 1784 (29,25 g).

½ écu aux lauriers (Fig. 5-8)

Vz.: Buste van de koning naar links, geborduurde jas met het kruis in de Orde van de Heilige Geest. Op de rand van de buste: B.DUVUV.F.

Omschrift: LUD . XVI . D . G . FR . / ET NAV . REX .

Kz.: Gekroond Frans wapenschild tussen twee lauwertakken, onderaan het atelierteken.

Omschrift: SIT NOMEN DOMINI BENEDICTUM,
jaartal

Ref.: DUPLESSY 1988-1989, 1709.

79 tot 80: A-Parijs: 1791 (14,58 g) en Q-Perpignan: 1785 (14,52 g).

FIG. 6 Voor- en keerzijde van munttypes geslagen in de Republiek van de Verenigde Nederlanden. Type 1 en 2: zilveren dukaat.

Front and reverse of coin types minted in the Republic of the United Netherlands. Type 1 and 2: silver dukaat.

D. Republiek van de Verenigde Nederlanden

Zilveren dukaat (Fig. 6)

Vz. Staande geharnaste ridder, zwaard in de rechterhand en het provinciewapen voor zich houdend; klimmen- de leeuw naar links, oprijzend uit de baren.

Omschrift: MO NO (V) ARG PRO CONFOE BELG COM ZE(E)L

Kz. Gekroond wapenschild van de Staten-Generaal, geflankeerd door het jaartal.

Omschrift: CONCORDIA RES PARVAE CRESCUNT

Ref.: PURMER & VAN DER WIEL 2006, 180, nr. Ze50.

81 tot 82: Zeeland: 1714 (27,24 g) en 1784 (27,98 g).

Dankwoord

In eerste instantie gaat onze dank uit naar de Familie Loyens-Verstreken, eigenaar van de muntschat, voor hun toelating tot onderzoek. Onze dank ook aan Rik Verbeeck en Jan Denissen (allebei lid van de Heemkundige Kring Zoersel) voor het aanbren- gen van informatie met betrekking tot de vondstomstan- digheden en de historie van de gemeente Halle.

Oprechte dank gaat uit naar Raymond Boudewijns (Ka- dasterarchief van Antwerpen) en naar de medewerkers van het Rijksarchief van Antwerpen voor het geduld en de tijd die ze konden vrijmaken om het archiefwerk in goede banen te leiden.

Ten slotte een woord van dank aan de medewerkers van het VIOE: Hans Denis (fotografie), Isabelle Jansen, Katrien Cous- serier, Glenn Laeveren, Marc Van Meenen, Nele van Gemert, Inge Roosens (kaartmateriaal), Frans De Buyser (nazorg aan de munten) en Marnix Pieters voor de coördinatie van het artikel.

Summary**A coin hoard from Zoersel (province of Antwerp) contain- ing 18th-century coins**

In 2003, levelling work at an old farmstead along the Snieders- pad in Zoersel revealed a large coin scatter. Near the hoard, foun- dation walls were encountered, believed to predate 1777; the ow- ner of this building was probably a tenant farmer renting land from the Bosschaert family, who at the time owned large tracts of land in the region. The hoard consists of 82 silver coins from the Southern Netherlands, France and Austria, and a number of silver pieces from the United Netherlands. The youngest date in the hoard is 1793, coinciding roughly with the renewed French occupation of the area. The fact that the hoard had been cached may well be a reference to these troubled times, and silver coins appear to have been the main selection criterion in its composi- tion. Similar late 18th-century hoards have been found further afield, indicating a clear regional coin concentration.

Bibliografie

BEECKMANS L. 1994: De muntproductie vanaf de Oostenrijkse periode tot heden en de regionale depotvondsten. In: ROGGE M. & BEECKMANS L. (eds), *Geld uit de grond. Tweeduizend jaar muntgeschiedenis in Zuid-Oost-Vlaanderen*, Zottegem, Publicaties van het Provinciaal Archeologisch Museum van Zuid-Oost-Vlaanderen - Site Velzeke, 2, Velzeke, 171-191.

BEECKMANS L., DE BRUYNE S. & DE BUYSER F. 2009: Frans zilver in Kempische grond. Een achttiende-eeuws muntdepot uit Retie (prov. Antwerpen), *Relicta. Archeologie, Monumenten- & Landschapsonderzoek in Vlaanderen* 4, 289-295.

DE BUSSCHER J. 1789: *Taryf der goude en zilvere specien met hun evaluaties volgens de laetste plaecten*, Brugge.

DE CALLATAY F. 1994: Les écus de Louis XV et de Louis XVI à la lumière du trésor de Chatelet (Belgique), *Revue Numismatique VIe série* 36, 271-307.

DELSAERDT P. 1989: De politieke aspecten van de Franse overheersing bij ons. In: VAN DE VOORDE H., DELSAERDT P., PRENEEL L., VERACHTERT K. & D'HOKER M., *Bastille Boerenkrijg en Tricolore. De Franse Revolutie in de Zuidelijke Nederlanden*, Leuven, 77-140.

DE MEY J. & PAUWELS G. 1971: *Les monnaies de Belgique (1790-1970)*, Wetteren.

DUPLESSY J. 1988-1989: *Les monnaies françaises royales de Hugues Capet à Louis XVI (987-1793)*, Parijs.

MILLER ZU AICHHOLZ V., LOEHR A. & HOLZMAIR E. 1948: *Österreichische Münzprägungen 1519-1938*, 2e auflage, Wenen.

PURMER D. & VAN DER WIEL A.H.N. 2006: *Handboek van de Nederlandse provinciale muntslag 1573-1806, deel I, Holland - West-Friesland - Zeeland - Utrecht*, Langweer.

VAN KEYMEULEN A. 1973: *Les trésors monétaires modernes trouvés en Belgique*, Cercle d'études numismatiques, Travaux 6, Brussel.

VAN KEYMEULEN A. 1977: *De munten van Albrecht en Isabella tot Willem I*, Brussel.

VAN DE SIJPE L. & VAN LAERE R. 1995/1996: Een 18de-eeuwse muntschat uit Hamont (prov. Limburg), *Archeologie in Vlaanderen* V, 325-330.

VERLINDEN C. 1965: De prijzen van granen en van brood te Antwerpen van 1608 tot 1817. In: VERLINDEN C., SCHOLLIERS E., DESMEDT-COPPEJANS H., CRAEYBECKX J. & IMPENS G., *Dokumenten voor de geschiedenis van prijzen en lonen in Vlaanderen en Brabant II*, Brugge.